

**DE FUNCTIONE
UTERI SUB
GRAVIDITATE,
PARTU ET
PUERPERIO...**

Matteo Jelicich

DE
FUNCTIONE UTERI

DE
GRAVIDITATE, PARTU ET PUERPERIO

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUEM

AD MEDICINAM LAUREAM

ASSEQUESTURAM

PROPOQUIT

MATTEO JELICICH

PATAVII

EX TYP. CRESCINI

MDCCCLXVII

AMICO OPTIMO
FRIDERICO BARONI
DE GENNOTTE MERKENFELD
HASCE STUDI ACADENICI PRIMPTIAS
OFFERO

Cumvis organo, sive cuius parti animalia economice, competit propria vita, qua se ipsum et organum conservat, et ad totius organismi totalitatem pertinet. Quae duplex ratio significat singularem partem in serie organorum organismum constituentium; sed inter singula dominatur incrementum aut decrementum organi, plus aut minus, maior aut minor singularem organorum a totalitate dependentia totiusque organismi a singulis organis. Quare cuicunque organi vite debeat ea ratio habet consideranda est, utpote independentis et dependentis. Quo nobilior organum, eo maior ab illo est organismi dependentia; essentialis est, sive quo totum existere non potest, ejus destructiones totalitatis rudem trahunt, cum ipso et per ipsum totum subsistit organismus. Quo minori gradus organum dignitate, eo minus ab eo dependet totus organismus. Per multos annos, ut manus vita destituta in corpore geri potest, functiones ceteris aut nequiquam incipere possunt, dia venari potest magnis destructionibus, quin in totalitate organismi damnum reddat.

Et contraria pro ajaculi organo reliqua organa-
mes quasi mundus habetur externus, tale organon reli-
quam organismum in seum quasi trahit sphaeram, partim
ad semetipsum conservandum, partim ad functiones ipsi
proprie expleudas, quas magis quam nobilia sic dicta
organa independentia a toto exercet organismum.

Hoc sub respectu nullum organon animalis oeco-
nomiae tantum obtinet pendentiam ab universo organi-
smo, praesentem sub pubertate, quam uterum et partes
systema uterinum constituentes. Haec organa juxta
varias vitae periodos, varias quoque metamorphoses
gradusque evolutionis percurrunt. Prima evolutio colli-
gitur in pubertate, phaenomeno menstruationis esse indi-
cans; quo tempore et concipiendi facultas incipit. Haec
autem facultas diversas evolutionis gradus juxta aeta-
tem, sexum, temperamentum, vitae genus, sequitur.

Non loquar hic de variis hypothesebus, veluti ad
ovarium in conceptionis actu dignitatem; periter non
loquar de spermatis virilis aut foeminei influxu, etenim
nondum opinio est laudanda a veteriorum physiolo-
gorum scriptis adparet.

Nunc ad specialia deveniendo, in prima de con-
ceptione et graviditate, postea de parto atque puerperio
sermonem instituam. In prima vero praemittere jure
vitae sub his evolutionis gradibus duplici ratione for-
mari. Inter graviditatem via expansiva in omnibus syste-
matis uterinum constitutibus organis praedominatur per
vi contractili; inter partum autem et puerperium via
contractiva superat viem expansivam; ut his tantummodo
momentis harum conditionum indoles constet.

Sub graviditate totum organismum systemati generatiōis subditum esse contendit: revera foeminae alia sentiendi alia cogitandi ratione utitur, coelestius respicit, sanguis copia materiae fibrinosae gaudet, assimilationis processus vividior fit: quae omnia ad vitam uteri salutemque vi hinc haerenti conservandam suam symbolum conferunt. Sub eodem foeminae statu quam omnis vita in utero haerens, reliqui organismi reparatio aegro periclitatur. Inde derivari potest, utrum fracturas tam rursus ut prorsus non curari; inde elucet ubi gravidae statim ledolem periculosam assumere; inde patet, haem. venosam, scabiam, aliosque systematis reproductivi morbos tam difficilem averruncari, exinde clarum est nonnullos morbos ut bronchitidem, tuberculosim etc. in suis progressibus retardari, et foeminas deinceps graviditatem diem obire supremam.

Vulgaria est observatio uterum sub graviditate expandi, quod phaenomenon mera vitali peragitur ratione, et quidem ob praedominantem vim expansivam praestructivam. Haec lex non ad uterum solum restricta est, sed et ad vaginam, magis parvaque labia, nec non ad perineum adplicari videtur. Topicum plethora in arteriis vasisque uterinis, partim ob irritamento partim a suppressa post conceptionem menstruatione dependentem pressio fieri obstetriciae scriptores referunt. Sed multa majora post graviditatem in utero contingunt phaenomena, quam acla voluminis et spatii metamorphosis. Substantia ipsa lacer, fibrillae uteri potentius ad minorem usque magnitudinem

dum incrementum, et cum ovo in unam valuit vitam, omnibusque quae ad organisationem pertinent partibus totaque oeconomia animali alias init relationes.

Insuper alia quaestio accedit, utrum tam fortis, eodemmodo mechanica cartilagineae substantiae non gravidam et virginis uteri dilatatio fieri possit? Nonne potius diramperetur quam expanderetur, nisi ratione qualitates mutatio intraret? Tandem incrementum voluminis uteri sub graviditate ventiquam phaenomenon mechanico eodemmodo dilatationis vasorum fibrorumque, sed effectus substantiae revera auctae, considerari meretur. Quod si hoc non fieret, si parietes vasorum eodemmodo expansi essent, ut eorum ductiles et sub ingenti mole jam ante partum ut tale erant, teneri essent, uterum gravidam vasorum folliculis compositas maneo adeo tenuis, ut corporis vitrei membranae speciem referret.

In statu virginis interni uteri parietes se attingunt, postea cavitas non gravidam uteri non procul a parte sicuti unum ad 544 se habet, supra 400 pollices cubicos capit, dum statu sub virgineo viz aliquot gracorem capax est, sub parte septemdecim libras et amplius recipit.

Quam ob rem non ex vi mechanica sed incremento vitalitatis auctaeque cum illa conjunctae vi expansionis uterum sub graviditate mutatur. Tali modo substantia fit laxior, et propter multitudinem suam domum mechanicam dilatationis capax redditur. Succedente vigore, menstruorum congestionem insurgunt, mole parietes vasorum adeo dilatantur, ut quodammodo aneurysmatibus variisque comparari possint.

Non minoris momenti functiones uterinae sub partu et puerperio sunt considerandae: posteaquam enim uterus ad summam expansionis gradum ascendit, vis contractiva coarcescit, dolores sic dicti ad partem ingreditur, separatio exclusioque factas a genitalibus fit.

Partus ab illo incipit momento, quo uterus subuldere coadit: nam haec subuldena nequaquam modo mechanica fit, sed organismi vis expansivae expressio est. Pari modo ut in aliis functionibus et hic uteri secretio exhibetur, quae praecipue in catensis genitalibus vaginamque observatur. Praeter ea phaenomena sub ipso partu ingredientis illudque tantummodo notatum voluerim, hic, ut in graviditate uteri functionem, nempe uterini criculi expansionem, vere dynamica ratione fieri; nam pro illo qui inter fundum uteri et collum intercedit, antagonismo, cricicum necessario expenditur ac uteri fundus contrahitur. Contractio autem ex fundo uteri propagatur; hic enim vita focus est. Ille ex curva fit et sub graviditate exinde incipiat, inde explicari potest quod ibi placentae insidet, inde dolores insurgunt, inde dolores post partum ibi haesitant. Vis contractiva inter totam partum in systemate uterino dominatur et inter puerperium graviditatis inversa est. Quae initio a fundo exiens vis contractiva paulatim ad totam expanditur corpus, tunc ad collum, vaginam, tandem ad genitalia externa. Sub hoc casu uno videtur lex: uterini criculi expansa ut vis expansiva expressio momento parca durare potest.

Haec phaenomena adhuc graviditati adscribere dilatationemque criculi uterini ac summam expansio-

nō inter totam graviditatem gradum consideres velis. Quae licet propositis auctor tunc videtur, multis tamen factis confirmetur. Nam si expansio orificii uteri effectus substantiæ partes esset, quæ ratione explicari posset, scilicet, et nominatim in illis quæ jam pepererant ultimis graviditatis temporibus et operibus. Nunc molitina substantiæ est istud quod scilicet disparat per os expansionis signum? Orificium paritæ eodem et vaginæ et genitalis ultimis graviditatis momenti leges expanditur. Quare, ut dixi, contendere possumus, orificii uteri dilatatione perfectam graviditatis finem terminamque inter graviditatem et partum significari.

Contractiones inter partum fundo et soli uteri componi adscribere, atque contendere orificio uteri expansione, et hoc et vaginam sub parte passiva se habere, non arquam mihi videtur. Jundis Boer vaginam sub partu vim contractivam exerceere contendit, pluresque artis obstetriciæ paritæ cum eo consentiant. Disquisitiones Joergii anatomicæ, vaginæ vim contractivam inhaerere, inde ab illa partum paritæ attendunt. Causæ, quæ ad hanc opinionem nos determinant, sequentes sunt: primo vagina magna et evidentibus instructa est fibris muscularibus, quæ certe in foeti, quæ sub primo patiuntur, expansione non sine viisum exercitiis permanent. Deinde secundum Joergium vaginam nihil aliud est, nisi uteri continuatio; quare non recte cogitari potest, vim uteri contractivam ad collum tantummodo expandi. Tertio via contractiva vaginæ sub partu interdum tam efficax emolumento parturientis infantis et artis obstetriciæ præstantis percipitur, exempli gratia

in partibus, in quibus ab auxilio harum partium multum dependet, nempe in partibus, sub quibus foetus caput extremum ad luccm editur. Uterus id in vaginam deprimit, sed non ultra vaginam ipse tunc negotium suscipere debet, caput per pelvis collem genitalisque externas deducendi. Pari ratione se habere orificium uteri, ut si obstetriciae pariti confirmant, se venieris causa ad pedes si manus in uterum inseruiant, appellente dolore, compressionem in totam manum dolentem sentiat, praecipue in illis locis, quibus orificium uteri cingitur. Quomodo hoc fieri posset, nisi contractio adesset? Praeterea, si verum est, collum nil nisi vaginae duplicatum esse et utero, certe leges, quibus haec subiecta sunt, sequitur necesse est.

Alium stadium symptomatis uterini est postperium. Est namque illa functio, qua uterus reditus sub separatione embryonisque ori inaptum in statum, quo esset in conceptione, perficit. Ad finem deducitur, praeparata vi contractiva. Constituant autem postperii rationes, illaeque constantur sequentia symptomata:

- a) continuatio uteri contractionis;
- b) metamorphosis colli uteri et vaginae, quibus formam qualitatemque recipiunt, ut in virginibus reperiantur;
- c) lactis;
- d) consilii hoc nomen habere lactationem ut ego non accedo hanc opinionem accurateque infra de hac re explicabo.

Continuatio uteri contractionis est phenomenon postperii essentialis. Paucum subidente et disparens

utero primis talibus, quantum post partum, diutius observatur; porro doloribus post partum indicatur. In primiparis, ut in illis, quae quidem jam pepererunt, sed lentius, viro dolores subsequentes deprehenduntur, sed in superiore tantum osium pubis marginem uteris sub specie globuli paulatim decentercentis et ex magna in partum subsidentis pelvis. Quae subsidentia et quod uterus potententia disparat, quod in aliis foeminis diu durat, nequaquam mechanica, sed dynamica ratione explicari potest. Est expressio continuatae contractionis, quae illam, quam ante conceptionem habuerat magnitudinem, situm, formam et qualitatem recipit. Pariter ac dolores subsequentes habent, et saltem est, hos phenomena puerperii pathologica describere; ad statum potius physiologicum puerperii pertinent, nihil aliud, nisi contractionem uteri representantem. Quod cum dolores sunt, fortitum est; ideoque dolorem adferunt, quod cum vehementia ingredientur. Nam ista saltem longaque continuatione vehementibus differunt supra expositis, quae in primiparis reperiuntur phenomena, ut in istis, quae lente pepererunt. Contractiones uteri in puerperio sub forme dolorum subsequentium comparant, ostendunt se in annibus, quae multas pepererunt liberos, deinde in celeriter parientibus, apud alias, quarum uterus ob praesentiam gemellorum aut trigeminorum, aut ob grandes dolentes aut ob copiam liquoris amni per quem expansus erat, tandem in illis, quarum partes plerumque articulo auxilio, exempli gratia vertiane ad pedes, in solutibus opo forcipis perficiuntur. Hoc inde venit, quod sub separatione utique exclusione uteris non tam for-

ctus contrahitur; nam sicuti expansio sub graviditate partem utriusque periodis attulerat, atque secundum tempus spatiumque se perfecerat, haec se contractione habet. Certo utique necesse est tempore: quod igitur uterus sub ipso partu praestare non poterat, post ipsam repetere debet; quo fit, ut dolores subsequentes post partus coloriter praestos talesque, sub quibus uterina parum operari contulerat, ingrediantur.

Mirandum est, quod in plerisque compendii dolores subsequentes non inter phaenomena parturii anni referant, licet hi effectus fere in omnibus reperiantur parientibus, salva non solum valetudine, sed etiam unitati rationis conducente. Nam apud senes, in quibus uterus post foetus exclusionem magnam molem retinet, vel haemorrhagia, metritis, vehementes spasmus oriri videmus, aut perfecta uteri paralysis edest. Quinimo sub statu pathologico, nempe in haemorrhagia uteri dolores subsequentes introitus ad sanitatem recuperandam conficere intelligimus; pariter se habent dolores ad excludenda, quae relicta erant, sanguinis foetula. Qui quidem dolores sub hoc casu nequaquam cum symptoma pathologico, sed potius ut res optata, considerandi sunt, nempe expressio sanitatis, heterogeneis in utero materiis turbatis, cedentia.

Secundum phaenomenon effertur occurrente disquiranti metamorphosis colli uterini, vaginae genitaliumque extenuationem. Partis nam vaginalis longior, densior, roundior fit, situm in medio pelvis rariore obliquet, osificumque extenuationem ex parte formans, quae ante conceptionem parvum erat, recuperat. Vagina rugata-

ter. minuitur, durescit, recipit positam rugam, coarctant externa genitalia et perineum, durantes atque consolidantur. Quid haec phaenomena significant? Nemo, credo, contendet, esse elasticitatis expressionem, quae corpus catenatum, remota causa citcudente, primitivam recuperat formam. Probavi supra, genitalium expansionem sub graviditate et partu non mechanica, sed dynamica ratione fieri, quare summo jure contendendi, descripta hucusque in collo, orificio uteri et vagina occurrentia phaenomena ritalem esse actionem, et quidem est illa inter partum et puerperium durans via contractiva, quae supra cunctis systematis uterini organa sese effundit.

Tertium phaenomenon essentialis in puerperio est lactiarum fluxus. Latet necesse est, si formam sanitatem hanc turbatam obtinere voluerit. Quid hic fluxus significat, et physiologi et artis obstetriciae prudentes adhuc inter se dissident. Multi pro genitalium purgatione habent opinio, nonnulli, utrumvis abundantiis fœderum ope lactiarum eascere, quam partu pencto non tam magna succorum copia opus esset, quae ad frustum evaleendum atque conservandum certa necessaria erant. Cui opinioni illi accedunt artis obstetriciae periti atque physiologi, qui incrementum uteri sub graviditate et utero congestione explicant. Superfluum arbitror hanc refutare opinionem, utriusque nunc ad novam de hac et theoriam exponendam.

Jacq. Baudeloque aliquot sub puerperio mutationis processum in utero fieri, fluxumque lactiarum id

significare crediderunt, nam utrum aquosum placenta vulneratum esse dicant. Adhuc hic curatio praeceptum non satis ab artis obstetricis prudentibus observabatur, licet summum pondus habere. Qui modus curandi pro normali folliculique puerperii decursu necessarius cum ultima evadit uteri contractione. Quod igitur non satis se contrahit, perfecte vulneratae partis sanatio, procedere non potest, et puerpera in periculo, ne separet, versatur. Sanata hac parte, puerperium perficitur uterasque curas accipiendi acquirit facultatem, simulque productivitas foeminae non parvo alio gradu profusa lactis secretionem innuens ab utero revocatur. Quantum similitudinis illi uteri parti, cui placenta adherens, cum vulnere habet, quantum analogi lochiorum fluxus cum istis secretionibus congruit, quibus gravium vulnereum nititur sanatio, tum parum caute adit, cum more physiologicum phaenomenon, ut placenta separationem ab utero, seu statum pathologicum declinens. Non conceptui vulnere convenit, quod injuria facta separatione partium vividum producat, et ut uteri vulnus non concedendum est, ita lochia neutiquam cum expressionem modi sanationis accipere possunt.

Lochia totum in puerperio oriuntur, quod uterum regnum secretans est, uterique sub puerperio vitalitas aucta est. Continuatio uteri contractionis necessarii puerperium comitatur simulque vigorem contractionis exprimit. Quotiescunque uterus agit, toties secretionem invenimus. Quare sub fluxu menstrui accedit, ideo haerectur sub cocta genitalis, prae-
 1

pat sub conceptione. Artis obstetriciae parvi in se mutae conveniunt, uterum in superficie internus humores sub gravitate plerumque, qui ad fructum eadem pertinent, non solum est materiam, ex qua cum alimentum in se recipit. Ope secretoria genitalia statim post initio et sub ipso partu maderant, lochiaque fluxus et secretio, quae hic non secretiori digna est consideratione: physiologus significationem rei inquirat, non utilitatem et scopum; quare jure dicitur secretio organi secretoria utilis: nisi expressio vitae hujus organi propria est. Quotiescumque igitur ejusmodi organon officio suo fungitur secretio intrare debet. Quo tempore autem uterum majorem actionem ostendit, quam sub partu et puerperio? Quo fit, ut his periodicis secretio vividissima sit, qua fit, ut lochiorum fluxus necessario puerperium comitetur; inde fit, ut defectus aut suppressio suppressio hujus fluxus statum producat pathologicum, valensque puerperae uno denuo redant, si fluxus lochiorum redierit. Illa eadem ac in menstruatione existit ratio, cujus defectus aut suppressio jam morbum constituit. Quinimo partes alii sic dicti, qui calore et lente procedunt, quique injuria praenotare liquoris amni effluxui adscribuntur, ex defectu aut minutione secretionis veniunt. Quae phaenomena una situatur lege cum quavis genitalium aeta vitalitate; secretio conjuncta est.

Sub puerperio uteri vita praecipue dominatur, omnesque organorum functiones pariter depressae sunt, et quidem juxta hanc legem: quo intensior in orga-

nimo functione est. eo magis ceteras cognationi actiones deprimuntur. Quae haec puerperae statum jam de-
clarat; aliquid intelligendum non esset, quare ple-
naque puerperae functiones tam lente et segreter
procedant. Alias pigerrimae qui status subra acriore
dum permanere possunt; exempli gratia, foeminae, quae
non gravidae, quinimo sub graviditate, quotidie una
aut secunda vice alvum solvunt; sub puerperio valen-
tissime integra per duas aut tres dies sine ulla solu-
tione esse possunt. Paucas est urinae secretionis, emulsi-
tio depressa est, fluida texturacoda et facile digerenda
parva dum perferre possunt, quae nec cibi, nec por-
tus appetentia magis est. Quam profunde jacet vis
muscularis? ad quamvis corporis contentioneque in-
petre, quibus labor facile nocet. Non credo esse quem-
vis, qui contendat, partus negotium jecturamque flui-
dorum causam debilitatis vis muscularis esse, quam
ejusmodi virtus deperditionem post graviditatem auco-
ram jecturas longioraque corporis contentiones, quam
partus sentiquam intrare videmus. Pulsus, cordis mo-
tus et respiratio longe lentius procedunt. Quam de-
biles sensuum organa in puerperis effectus exerunt?
Genua audiunt, vixus habetatur, quibus vehementer
strepitus, fortiorque haec ingratus producit sensationem;
quare medici puerperam opaco tranquilloque commit-
tere concludi vident. Cutis puerperae longe sensi-
bilia atque irritabilis, nullam tempestatis mutationem,
quia sensus laedatur, perferre possunt; exempli gra-
tia, frigus quamaxime nocet, cutique potentia sa-
niva non fortiter mutationem opponere possunt. Quare

tem magna ad exanthemata morbosque cutaneos existit opportunitas. Notandum est, quævis fortiterum odorem partem legentem emotionem, partem nocivum producere effectum in puerperis: exempli gratia, floram odorem, qui aliis vitæ periodis beneficio nervi elphuctonias afficit, dolores capitis provocat. Omnes fere ingenti facultates in puerpera depressæ sunt, æquo sunt animo in res alias perterritæ. De memorie debilitate conqueruntur, præcipue consilii, ceterisque sentitiis in senect erga præterit concentrata esse videtur. Quæ cetera phænomena nihil, nisi depreSSIONem et animalium, et humanarum functionum exprimunt, et ex hoc tantummodo explicari possunt, quod, ut supra dictum est, vigorem genitalium excitatum totius organismi virescentiam sibi subijcere assuescit; quæ subjectio et ita dicta depressio nullo feminæ periodo alio prædominatur, ut in puerperio.

Nonnulli febrem lacteam inter necessaria puerperii phænomena retulerunt. Neutiquam hæc opinio ni accedere possum, quoniam febris lactea status pathologicus sit, qui vitæ diasta, aut turbata, sive impedita lactatione produciatur. Non est negandum, febrem lacteam frequentem esse, quinimo in præci privata prope in omnibus puerperis existeret, sed in magnis ad parturiendum aptis Institutis, in quibus puerperæ ævæ æque diastem, aut lactationi impedimenta non possunt, febris lactea rursus incidit, ut exempli gratia in Instituto wircburgensi. Quare febris lactea ad pathologicum pertinet status, neutiquam ad necessaria puerperii aut phænomena, quoniam de physiologico tantum, aut sano puerperii statu dascitur.

Quod lactationem attinet, propriam functionem periodicam propriamque statum constituere, adnotandum velim. Quia quidem eo habet ad purporem et conceptio ad menstruationem, ut partus ad graviditatem, ut purporem ad partum, i. e. hoc producat. Licet lactatio jam sub purpore incipiat, nihilominus non essentielle purporei phenomenon est: nempe

a) quod frequentius jam sub graviditate intravit;

b) quod ultra purporem durat, nempe postquam uterus jam pridem se contraxerat, lactatioque jam cessat.

De indole lactationis, utpote summi feminine momenti functionis, de relatione ad menstrua, de inhabilitate concipiendi eo adiecta hic dicere nimis longum esset, quod ad obiectum meum non pertinet. Quod si hic libellus es, quam opere, indulgentia legatur, si idem de hac re a me propositae quondam physiologorum sententiarum recensatur atque attentissime, alio loco in posterum de lactatione atque accurate explicabo, et in hoc de purpore tractato.

THESES DEFENDENDAE.

I.

Menstruationis fons origo ovaria quam utero tribuenda est.

II.

Ad menstruationem obtinendam debita corporisq; evolutio requiritur.

III.

Superfoetatio etiam absque utero hierni evenire potest.

IV.

Vagina fibrâ ad muscularem textum accidentibus gaudet.

V.

Febra hæta non datur.

VI.

Sub graviditate decursa symptomata morborum chronicorum silent.

VII.

Arthia placentae uterum ruberatum reddit.

VIII.

Abortus nemini sub magna foeminae praedispositione contingit.

IX.

Foeminae quae pluries abortui obnoxiae sunt difficiliter gravidae fiunt.

12-23-70